

פרשת צו בדרך חב"ד

**מנחת הכהן הגדול – ענין פרטי או ענין ציבורי?
לקו"ש חכ"ב צו ב**

נכתב על ידי
ארי' לייב הכהן הענדל

חכמה

הרעיון של השיחה בנקודה

מה הגדר התוכן והטעם של מנחת חביתין שהכהן הגדול מקריב בכל יום?
ואיך זה מתבטא בפרטי הדינים שלה – והמחלוקות בהם?

בינה

התוכן ושקלא וטריא של השיחה

פתיחה:

הכהן הגדול מביא בכל יום קרבן מנחה (מנחת חביתין) "מביתו – מממונו".

שאלה:

ומה הדין כאשר "מת כהן גדול" ועדיין "לא מינו אחר תחתיו" – "משל מי הייתה קריבה"? ר' שמעון אומר שהציבור משלם על המנחה עד שימנו כהן גדול חדש, כיון שהפסוק אומר על המנחה שהיא "חוקת עולם" – "משל עולם" (משל ציבור מתרומת הלשכה), ור' יהודה אומר שהיורשים של הכהן הגדול שנפטר משלמים על המנחה עד שימנו כהן גדול חדש, כיון שהפסוק אומר "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה", ודורשים שהכוונה שהכהן המשיח (יעשה אותה, ו) כשמת, תחתיו אחד מבניו יעשה אותה – היינו אחד מבניו יעשה אותה תחתיו (היינו במקומו – כאשר אין כהן גדול חדש להטיל עליו את החיוב).

(מאופן השאלה והתשובה מובן ש)הדיון הוא לא על חיוב חדש, אלא על המשך החיוב שהי' עד עכשיו, אז בעצם המחלוקת כאן היא [לא רק טכנית - איך דורשים את הפסוקים בכדי למצוא חיוב חדש, אלא] מה התוכן של קרבן המנחה של הכהן הגדול [שלכן חיוב זה נמשך לציבור או ליורשים]. מה השורש של המחלוקת?

ביאור:

אמנם הכהן הגדול משלם על המנחה מממונו הפרטי, אבל אפשר לחקור האם זה נחשב קרבן יחיד, או שיש כאן איזה שייכות לקרבן ציבור (אז הוא יהי' מוגדר כעין קרבן ציבור – הבא מממון פרטי).

וזה תלוי בסיבת הבאת הקרבן:

בספר מנחת חינוך מבאר שמנחת חביתין היא חיוב של הכהן הגדול בתור השליח של כלל ישראל להקרבת הקרבנות בבית המקדש, היינו שבתור איש כללי מתאים שיהי' לו קרבן מיוחד תמיד – כמו קרבנות התמיד של כלל ישראל, וזה יועיל לו ולהם.

היינו שיש כאן ענין ציבורי – יש פה ענין של כפרה בשביל הציבור, והכהן הגדול מביא את מנחת החביתין כחלק מתפקידו שמכפר על כלל ישראל.

אבל ישנם עוד ביאורים, שבחלק מהם משמע שיש כאן ענין פרטי של הכהן הגדול [האברבנאל מביא כמה וכמה טעמים, ומחלק מהם משמע שזהו דוקא קרבן יחיד, לדוגמא: א', בכדי שהכהן הגדול ייכנס לפני ה' בענוה וסימני דלות (כי קרבן מנחה הוא קרבן של עניים) - שזה ענין השייך לכהן הגדול כאדם פרטי. ב', כי ה' רוצה שבכל יום יקריבו קרבנות ציבור וקרבנות יחיד (דרך כלל ודרך פרט) - היינו שמנחה זו היא בדוקא קרבן יחיד, כי ה' רוצה בכל יום גם קרבנות יחיד].

אז יוצא שיש כאן שני קווים/הסברים - שהם שתי הדיעות הנ"ל בנוגע להקרבת המנחה בזמן שאין כהן גדול:

אם נאמר שזהו (כעין) קרבן ציבור, כאשר הכהן הגדול אינו נמצא בכדי לשלם עליו - הציבור צריך לשלם עליו, שהרי זהו ענין של כפרה הקשור לציבור כולו. וזוהי דעת ר' שמעון.

ואם נאמר שזהו קרבן יחיד - אין שום קשר לציבור, אז אם הוא עצמו אינו קיים יורשיו יביאו את קרבנו. וזוהי דעת ר' יהודה.

הרחבה:

לפי זה [שיש מקום לומר אשר מנחה זו היא קרבן יחיד, ויש מקום לומר שהיא (כעין) קרבן ציבור] נבין (א) את הרמב"ם (שפוסק לפי ר' יהודה שיורשיו מביאים [ובזה עצמו נבין למה יורשיו מביאים - הרי בפסוק נאמר רק בניו]), (ב) את רש"י (בפרשתנו) המפרש את הפסוקים בענין המנחה באופן תמוה לכאורה, (ג) עוד מחלוקת שמצאנו בין ר' יהודה לר' שמעון בנוגע למנחה זו, (ד) (ולפי ההסבר בג') את דרשת התורת כהנים [מדרש הלכה] בנוגע למנחה זו:

(א) הרמב"ם פוסק כר' יהודה: "מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי העשרון ולא מינו כהן אחר, מביאים היורשים עשרון שלם עבור כפרתו".

לכאורה לא מובן, למה הרמב"ם מוסיף שהם מביאים את העשרון "עבור כפרתו"?

גם - למה (ומנין לר' יהודה ש) החיוב עובר ליורשים, אפילו אם זו בת?

[אם זה בן הראוי למלאות מקומו בכהונה גדולה, מובן בפשטות למה יכול להביא בשביל אביו, שהרי הוא עצמו (במובן מסויים כבר עכשיו בכת, ו) אחר כך הוא נהי' (בפועל) כהן גדול. וגם אם אינו ראוי לכהונה גדולה, הרי הוא מביא מנחת חביתין כזו ביום הראשון לעבודתו בבית המקדש, אז יש לו שייכות להבאת מנחת חביתין, ומובן שיכול להקריב בשביל אביו. אבל מה הקשר של בת להבאת מנחה זו?].

לפי הנ"ל מובן היטב, שהרי קרבן המנחה הוא קרבן יחיד בשביל כפרת הכהן הגדול בתור איש פרטי – אז אמנם הוא נפטר, אבל החיוב נשאר עליו עד שימנו כהן גדול חדש, ואם כן יורשיו שממונו נמצא בידם מחוייבים להביא את קרבן המוריש – הכהן הגדול – מכספו הנמצא בידם.

(ב) על הפסוק "והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה . . כליל תקטר" מפרש רש"י:

"המשיח תחתיו מבניו – המשיח מבניו תחתיו".

"כליל תקטר – אין נקמצת להיות שירי' נאכלין אלא כולה כליל".

ואינו מובן כלל – בד"ה הראשון רש"י רק משנה את סדר התיבות בפסוק, ולכאורה אינו מפרש כלום?

ובד"ה השני – המילה כליל כבר אומרת לי שלא אוכלים את המנחה, מה מחדש רש"י?

ויותר יוקשה: בד"ה מוקדם יותר רש"י מתייחס למנחת כהן (בכלל – לאו דוקא כהן גדול) ואומר שהיא כליל בלא תוספת הסבר – היינו שאנחנו מבינים לבד מה זה אומר. כאן רש"י נותן הסבר מפורט על הפן הטכני של כליל – שזה אומר שלא אוכלים. אבל לכאורה זה פשוט, אם שורפים הכל זה אומר שלא אוכלים, למה להסביר? ובפסוק הבא "וכל מנחת כהן כליל תהי' לא תאכל" רש"י מפרש "כליל – כולה שוה לגבוה" – אז מסתבר שאנחנו לא יודעים מה זה אומר, ולכן רש"י בא לפרש מה הכוונה במילה כליל?

הענין הוא, שבעצם מה שמפריע לרש"י זה השינוי בין הפסוקים: בנוגע למנחת הכהן הגדול נאמר "כליל תקטר", ואילו בנוגע למנחת כהן הדיוט נאמר "כליל תהי'" – מה החילוק?

לכן מפרש רש"י שיש כאן שני אופנים: במנחת הכהן הגדול, צריך לקמוץ מהמנחה, והפסוק אומר שעל אף שקומצים צריך להקטיר את כל המנחה – הקמיצה היא לא בכדי שיאכלו את השירים, אלא גם את השירים מקריבים. ואילו במנחת כהן הדיוט, היא עצמה כליל – לא קומצים ממנה בכלל, אלא מעלים את כולה על המזבח כמו שהיא.

מה טעם השינוי בין מנחת כהן גדול למנחת כהן הדיוט?

בעצם מנחת כהן אמורה להיות מוקטרת כליל על המזבח ללא קמיצה "כליל תהי'". אבל מנחת הכהן הגדול (לפי רש"י בפשוטו של מקרא) היא מנחה המכפרת גם על הציבור (כעין של ציבור) – כי ענינה הוא להיות תמיד, על דרך קרבן התמיד. אם כן, ענינה של מנחה זו הוא (לא מנחה של כהן – הכהן הגדול – אלא) מנחת ציבור, הטעונה קמיצה ככל מנחות

הציבור. אבל מכיון שבפועל מגיעה מממונו של הכהן הגדול, יש כאן איזה שייכות לכהן, ולכן לא אוכלים את השירים אלא "כליל תקטר".

ולכן מקדים רש"י שהפירוש של הפסוק הוא (לא כמו ר' יהודה, שהכהן המשיח "תחתיו מבניו" מביא את המנחה כאשר הוא נפטר, אלא הפירוש הוא) שהכהן המשיח מבניו שעומד תחתיו (ממנים אותו במקומו) בתור כהן גדול מביא את המנחה.

[הסיבה שהייתי מפרש כר' יהודה - על אף שזהו ענין הרחוק מפשוטו של הפסוק:

הפסוק כתבו בצורה שאומרת דרשני - הי' צריך להיות כתוב הכהן המשיח מבניו תחתיו. אז מזה שהפסוק משנה את סדר המילים יש מקום ללמוד שיש כאן רמז לדרוש את הפסוק לעוד הלכה - כר' יהודה. וזה שולל רש"י באומרו שהפסוק מתכוין דוקא לזה, וזה כאילו הפסוק נכתב מלכתחילה באופן שרש"י מפרש - "הכהן המשיח מבניו תחתיו"].

(ג) כנ"ל ר' שמעון לומד מהמילים בפסוק "חק עולם" שהקרבתן מגיע "משל עולם" (ציבור). הגמ' שואלת מה ר' יהודה לומד מהפסוק, ומתרצת "חוקה לעולם תהא".

מבארים התוספות, שהייתי חושב שאהרן הכהן צריך להקריב את המנחה בכל יום, וכל כהן גדול שממנים תחתיו צריך להביא את המנחה ביום הראשון שמתמנה להיות כהן גדול, ולא אחר כך (היינו שכמו שכהן הדיוט ביום הראשון לעבודתו צריך להביא מנחת חביתין ואז מתחיל לעבוד, כך גם הכהן הגדול, אבל אין הכוונה שהכהן הגדול צריך להקריב מנחה זו בכל יום). לכן אומר הפסוק שמנחה זו היא "חק עולם" - היינו שצריך להקריבה בכל יום. ומסיימים התוספות שר' שמעון לא סובר סברא זו - היינו שאינו מסכים שהייתי חושב כך, ולכן לא צריך ללמוד את זה מהפסוק (והוא לומד מהפסוק שהמנחה מגיעה מהציבור כנ"ל).

ולכאורה לא מובן באיזה סברא המחלוקת פה בדיוק - במה תלוי אם הייתי מבין לבד שמנחת חביתין היא קרבן של כל יום או לא?

לפי הנ"ל מובן: העבודות התמידיות בבית המקדש (כקרבת התמיד) קשורות עם ציבור, שהוא מציאות נצחית (הדין הוא שציבור לא מת, אז אם יש קרבן ציבור שהתחייבו בו - אפילו אם כל האנשים של אותו דור נפטרו וכעת יש רק את בניהם או צאצאיהם - הם חייבים בקרבן ו) יכולים להקריב אותו ולכפר בשביל אבותיהם). אז אם מנחת חביתין היא (כעין) קרבן ציבור, מובן בפשטות שהוא גם כן חיוב תמידי לכל יום - בדיוק כמו קרבן התמיד, אז לא צריך לימוד מיוחד.

אבל ר' יהודה סובר שזהו קרבן יחיד, ואם כן צריך לחדש לי שקיים מושג של תמיד – כל יום – בקרבן של יחיד, ולכן צריך פסוק מיוחד בשביל זה.

וזה לא רק ענין טכני – האם צריך פסוק ללמוד את תמידיות המנחה – אלא גם חילוק באופן וגדר התמידיות של המנחה:

חיובי הציבור הם חיוב אחד תמידי הנמשך לכל יום – מציאות הציבור (שהיא מציאות תמידית) מחייבת בהבאת קרבן בכל יום באופן תמידי. וכך גם במנחה זו – לשיטת ר' שמעון – החיוב של הכהן הגדול הוא חיוב אחד תמידי (המתחיל ביום שנמשח (נתמנה) להיות כהן גדול).

אבל חיובי היחיד הם חיובים נפרדים – אצל יחיד אין את מציאות התמידיות. אז כשאומרים שהוא צריך להביא מנחה באופן תמידי, זה לא חיוב אחד, אלא כל יום יש לו חיוב חדש להביא מנחה באותו יום.

(ד) בתורת כהנים יש דרשה על הפסוק "זה קרבן אהרן ביום המשח אותו גו' מנחה תמיד" (המדבר על מנחת חביתין):

"מיום שנמשח מביא עשירית האיפה עד עולם, או אינו אומר ביום המשח אותו [אלא] ביום שנמשח מביא עשירית האיפה ומפסיק, תלמוד לומר מנחה תמיד. הא מה אני מקיים ביום המשח אותו ביום המשח מביא עשירית האיפה עד עולם".

[בכללות תוכן הביאור בתורת כהנים הוא על דרך מה שהוסבר לעיל באות ג' בשם התוספות - שהייתי אומר שיביא את המנחה (עשירית האיפה) רק ביום בו נמשח (להיות כהן גדול) ולא לאחר מכן, ולכן הפסוק אומר שמנחה זו היא "מנחה תמיד". ומסיים התורת כהנים, שהפסוק אומר "ביום המשח אותו" בכדי ללמד שיביא את המנחה מהיום בו נמשח (להיות כהן גדול) עד עולם (מנחה תמיד)].

ולכאורה אינו מובן, למה הפסוק צריך לומר לי שהוא מביא את המנחה מהיום בו הוא נמשח, הרי ברור שאינו מביא את קרבן הכהן הגדול לפני שנמשח (נתמנה) להיות כהן גדול, אז גם ללא מילים אלה הייתי יודע שצריך להביא את המנחה מהיום בו נמשח (נתמנה) עד עולם?

ולפי הנ"ל (המבואר באות ג') מובן, כי בא לחדש (לפי ההסבר שזהו קרבן יחיד) שכל יום נחשב ל"יום המשח אותו" – יום המשיחה עצמו נמשך, ולכן צריך להביא את קרבן המנחה בכל יום ("מנחה תמיד"), כיון שזוהי מנחת החינוך שלו (היינו – כמו שכל כהן בתחילת עבודתו צריך להביא מנחת חינוך, כך הכהן הגדול ביום בו נמשח צריך להביא מנחת חינוך).

והחידוש אצל הכהן הגדול, שכל יום נחשב שהוא נמשח באותו יום, ולכן יש עליו חיוב (חדש) להביא קרבן מנחה – מנחת חינוך).

ויש בזה גם נפקא מינה להלכה: הדין הוא שכהן הדיוט אינו עובד בבית המקדש לפני שמקריב את מנחת החינוך שלו. ומכיון שגדר המנחה של הכהן הגדול הוא מנחת חינוך, אסור לו (לכתחילה על כל פנים) לעבוד בבית המקדש לפני שהוא מקריב את מנחת החביתין שלו – מנחת החינוך שלו.

וזה מתאים גם עם המבואר בליקוטי תורה – "הפרשה החסידית":

אדה"ז שואל למה הפסוק אומר "ביום המשח אותו" – הרי הי' צריך לומר "מיום", כיון שמתחיל מיום זה, ואינו דוקא ביום זה (כמו שמסיים "מנחה תמיד")?

ומתרץ שבכל יום ויום יש גילוי של בחינת ומדריגת יום המשח אותו, ולכן כל יום נחשב ליום המשח אותו עד עולם, והוא מביא את הקרבן (לא רק מיום – מזמן – המשח אותו, אלא) ביום המשח אותו.

וזה מתאים עם ההסבר הנ"ל שהחיוב הוא חיוב מחודש בכל יום מצד שיום המשח אותו נמשך בתמידות.

דעת

סיכום והוראות

- יש שני אופנים (בהם נחלקו התנאים) להגדיר את מנחת החביתין של הכהן הגדול - אותה הוא צריך להביא מכספו הוא:
- א' - (כעין) קרבן ציבור, מכיון שהכהן הגדול הוא איש כללי, העובד בבית המקדש בשביל כלל ישראל, יש לו קרבן מיוחד תמידי - על דרך קרבן התמיד שבכל יום בשביל כלל בני". וזוהי דעת ר' שמעון.
- ב' - קרבן יחיד. וזוהי דעת ר' יהודה. [הסיבה להקרבתה - הרבי מביא בשיחה שתי/שלוש סיבות (שלכאורה הן סיבות צדדיות), ומחדש עוד סיבה (שלכאורה היא הסיבה העיקרית והגורמת לקרבן - אותה נביא בהמשך): (א) בכדי להזכירו שלא להתגאות (כיון שמביא קרבן של עניים). (ב) כדי שיהי בבית המקדש בכל יום קרבן כללי (קרבן התמיד) מכלל ישראל, וקרבן פרטי מיהודי פרטי (מנחת החביתין). מדברי הרמב"ם דלקמן יש מקום לומר סיבה שלישית - ראה בהמשך].
- לפי ר' שמעון - כיון שזהו ענין השייך לציבור, במקרה שהכהן הגדול נפטר ולא מינו אחר תחתיו, המנחה באה מכספי הציבור.
- לפי ר' יהודה - מכיון שזהו קרבן יחיד, במקרה שהכהן הגדול נפטר ולא מינו אחר תחתיו, המנחה באה מיורשיו.
- הרמב"ם פוסק כר' יהודה שזהו קרבן יחיד, ומבאר שהקרבת המנחה היא כפרה בשביל הכהן הגדול [לא בהכרח שזו סיבה בפני עצמה, אבל יש מקום לומר כן, ואשאר את הבחירה (והמחשבה 😊) בידי הקורא הנכבד], ולכן יורשיו (גם אם זו בת, שאינה שייכת להקרבת המנחה בכלל) צריכים לשלם - שהרי זהו קרבן של אביהם וזהו כספו.
- רש"י בפשוטו של מקרא: נוקט שהיא (כעין) קרבן ציבור, ולכן יש בה קמיצה - אלא שהיא גם מנחת כהן (הגדול), ולכן לא אוכלים את השירים אלא שורפים גם אותם "כליל תקטר".
- גדר החיוב במנחה זו: לפי ר' שמעון, זהו חיוב אחד המתבטא בכל יום "תמיד". לפי ר' יהודה זהו חיוב חדש בכל יום. סיבת החיוב לפי ר' יהודה - מכיון שנחשב כאילו היום נמשח, צריך להביא מנחת חינוך לחנוך את עבודתו. ולכן לכתחילה אסור לו לעבוד בבית המקדש לפני שמקריב את מנחתו.

ההוראה הרשמית בשיחה - לא כתוב, אבל לדעתי השיחה באה לומר בעיקר שמותר ללמוד תורה (נגלה בפרט) גם אם לא מרגישים שזה ממש קשור לחיי היום יום, שהרי זו תורת ה' (וגם יש מצוה ללמוד תורה...) 😊.

- [לכאורה גם זה הוא ענין שבא לומר בשיחה באופן גלוי] נגלה וחסידות מתאימים זה עם זה. זוהי תורה אחת! אז גם אם לא רואים את זה מיד, צריך פשוט לחפור קצת יותר לעומק וכך נגלה כיצד הם מסתדרים יחד. כמו שרואים כאן - מי שיפתח את הלקוטי תורה לא יבין איפה רואים בנגלה שיום המשח אותו (משיחת הכהן גדול) נמשכת בכל יום. אבל אחרי שעוברים את כל מהלך השיחה, המסקנא היא שיש חידוש בכל יום, וכך מובן שמה שכתוב בלקוטי תורה מתאים עם נגלה ועד להלכה בפועל, ואינו רק ענין בעולמות רוחניים.
- יש את הפרשה הנגלית כפי שהיא בתורה, ויש את הפרשה החסידית כפי שהיא בלקוטי תורה - ואת שניהם כדאי ללמוד (ויש לקשר עם לחיות עם הזמן - לימוד פרשת השבוע).

